

594. STELTBOOMEN AAN LAGE TROPISCHE KUSTEN (BAKAU-BAKAU, MANGROVE-, RHYZOPHORENVEGETATIE).

Planten verspreiden zich gemakkelijker over de aarde dan de meeste dieren en daarom kan men niet zoo gemakkelijk grenzen vinden voor plantengebieden als voor dierengebieden. Aan alle lage modderkusten in de tropen ontwikkelt zich snel een dicht bosch van een aantal verschillende boomsoorten, die alle aangepast zijn aan het leven in brak water met eb- en vloedwerking.

594. POHON BAKAU.

Dipantai laoet jang rendah² dalam behagian boemi jang panas hawanja toemboehlah pohon bakau dengan lebatnja. Pohon itoe akarnja besar² timboel diatas tanah seolah-olah kakinja, hingga pada waktoe air pasang pohon itoe selaloe diatas air djoega. Pohon ini berdjenis-djenis bangsanja, akan tetapi semoeanja bersetoedjoe boléh hidoep dalam loempoer dan air masin.

595. AANPLANT VAN NIPAHPALMEN AAN LAGE TROPISCHE KUSTEN.

Aan deze z.g.n. mangrove-vegetatie, naar een der daarin levende boomengeslachten ook wel rhyzophoren-vegetatie genoemd, sluit zich aan een strook in minder brak water levende nipah-palmen, waarvan de bladen dienen tot het maken van atap (dakbedekking). Daarom wordt de nipah ook wel opzettelijk aangeplant.

595. TANAMAN NIPAH DIPANTAI LAOET JANG RENDAH.

Ditempat jang berpaja-paja, di mana airnja soedah masin sedikit, toemboehlah sematjam bangsa „palm” jang tahan loempoer, namanja *nipah*. Daoennja boléh diperboeat atap. Nipah ada djoega jang sengadja diperkeboen orang.

596. ADEMWORTELS EN JONGE PLANTEN VAN STRANDBOOMEN.
596. POHON KAJOE BANGSA BAKAU² DITEPI LAOET DENGAN AKAR
OENTOEK BERNAPAS.

597. MODDER- EN ZANDSTRAND MET MANGROVE-BOSCH.
597. PANTAI LAOET BERLOEMPOER DAN BERPASIR. POHON² BANGSA BAKAU².

596/597. Deze kustbosschen zijn uiterst eentonig, van weinig nut en kunnen geweldige uitgestrektheden bereiken als de modderkust in zeer ondiepe zeeën snel aangroeit. Langs de Oostkust van Sumatra, de West- en Zuidkust van Borneo, de Zuidkust van Nieuw Guinee bereikt deze boschvorm eene breedte van 70, 80, ja meer dan 100 km. Sommige boomsoorten staan als het ware op stelten in de modder; door opstekende lussen in de wortels of door boven het water uitstekende ademwortels kunnen zij ademen; andere weer hebben vruchten, die aan den boom ontkiemen en bij het afvallen recht op in de modder blijven staan.

596/597. Laoet jang amat dangkal, achirnja mendjadi tanah berloempoer, ditoemboehi pohon² kajoe sehingga mendjadi hoetan. Pohon itoe, biarpoe berakar dalam loempoer jang mengandoeng garam, dapat djoega hidoep, sebab berakar pengambil nafas, jang tersoemboer diatas air. Setengahnja ada jang boeahnja setelah toemboeh baroe djatoeh, tertjotjok diloempoer, mendjadi pohon baharoe.

598. BLOEIENDE NYMPHAEA'S (LOTOS, TOENDJOENG).

Nu eenige planten, die in zoet water leven. De toendjoeng, met smalle bloembladeren, ook wel de Egyptische lotos genoemd, was in het oude Egypte een heilige bloem en ook in het Hindoesche Java en op Bali van godsdienstige beteekenis. De soort met witte bloemen, die des nachts zijn bloembladen opent, is aan Çiwa gewijd, die met blauwe bloemen, een dagbloei, aan Wishnoe.

598. TOENDJOENG.

Sekarang akan diseboetkan toemboeh² an jang hidoep didalam air tawar. Toendjoeng itoe oléh orang Mesir djaman dahoele, oléh orang Hindoe di Djawa dan Bali dimoeliakan mendjadi simboel (ibarat) agama. Jang poetih boenganja, berkembang malam, oentoek Batara Çiwa; jang biroe boenganja, berkembang siang hari, oentoek Batara Wishnoe oléh orang Agama Hindoe.

599. LOTOSPLANTEN IN 'S LANDS PLANTENTUIN TE BUITEN-
ZORG (OP DEN VOORGROND *TARATÉ*, ACHTER *TOENDJOENG*).
De taraté (*Nelumbium*) heeft roode, breede bloembladeren en opent zich
overdag. Om haar roode of rose kleur is deze bloem op het vastelandsche
Indië aan Brahma gewijd, doch op het oude Java vond men haar bij Çiwabeelden.

599. TANAMAN TERATAI DAN TOENDJOENG DI TAMAN
GOEBERNEMÉN DI BOGOR.

Teratai itoe mérah boenganja, berkembang siang hari. Karena mérah warnanja,
maka ditanah Hindoe oentoek Batara Brahma, tetapi di Djawa terdapat pada
artja Batara Çiwa.

600. VICTORIA REGIA IN 'S LANDS PLANTENTUIN TE BUITENZORG.

Tot dezelfde familie als de taraté en toendjoeng behoort ook deze vermaarde plant, die in de Amazone-rivier is ontdekt en als sierplant naar Ned. Indië is overgebracht. De groote bloemen zijn zuiver wit als ze opengaan en daarna rose. De bladeren, in den vorm van een platte schotel, kunnen een middellijn krijgen van 2 m.

600. TOENDJOENG BESAR (VICTORIA-REGIA) DI TAMAN GOEBERNEMÉN DI BOGOR.

Toendjoeng besar itoe asalnja dari soengai Amazone ditanah Amérika, daoennja sebagai doelang, kadang² garis menengahnja 2 m.

601. WARINGIN'S IN 'S LANDS PLANTENTUIN TE BUITENZORG.

Een geslacht, waartoe in N. I. zeer veel boomen behooren, is dat der vijgeboomen (Ficus), waartoe ook de waringin's behooren. Een bepaalde soort waringin wordt geplaat op de aloen-aloen en meestal vindt men er offers onder.

601. POHON BERINGIN DI TAMAN GOEBERNEMÉN DI BOGOR.

Pohon beringin itoe ditanah Hindia mending jadi tanda kebesaran, kadang² dipandang keramat. Biasa ditanamkan dialoen-aloen.

602. FICUS MET ZEER GROOTE WORTELLIJSTEN IN 'S LANDS
PLANTENTUIN TE BUITENZORG.

Tot het geslacht *Ficus* behooren o. a. ook vele reusachtige woudboomen, van welke sommige goed timmerhout leveren (kiara, boenoet, koebang, kroja, lo, ampelas enz.), en de karètboom, de eigenlijke Indische caoutchoucboom, thans bijna geheel verdrongen door de *Hevea* uit Brazilië.

602. POHON ARA (KIARA) DENGAN AKAR² NJA JANG BESAR, DI
TAMAN GOEBERNEMÉN DI BOGOR.

Pohon ara, boenoet, koebang, kroja, lo, ampelas, karèt d.l.l. semoea sebangsa dengan p. beringin. Pohon ini atjap kali mendjadi amat besar didalam hoetan. Ada jang baik kajoenja, ada jang diambil getahnja.

603. REUZEN-ARONSKELK IN 'S LANDS PLANTENTUIN
TE BUITENZORG.

Deze merkwaardige hoog, opschietende plant wordt ook wel „lijkbloem” genoemd wegens den onaangename reuk van de bloem.

603. BANGSA „KEMBANG-BANGKÉ” JANG AMAT BESAR,
DI TAMAN GOEBERNEMÉN DI BOGOR.

Boenga jang terlampau besarnja ini djangankan haroem. bahkan amat boesoek baoenja.

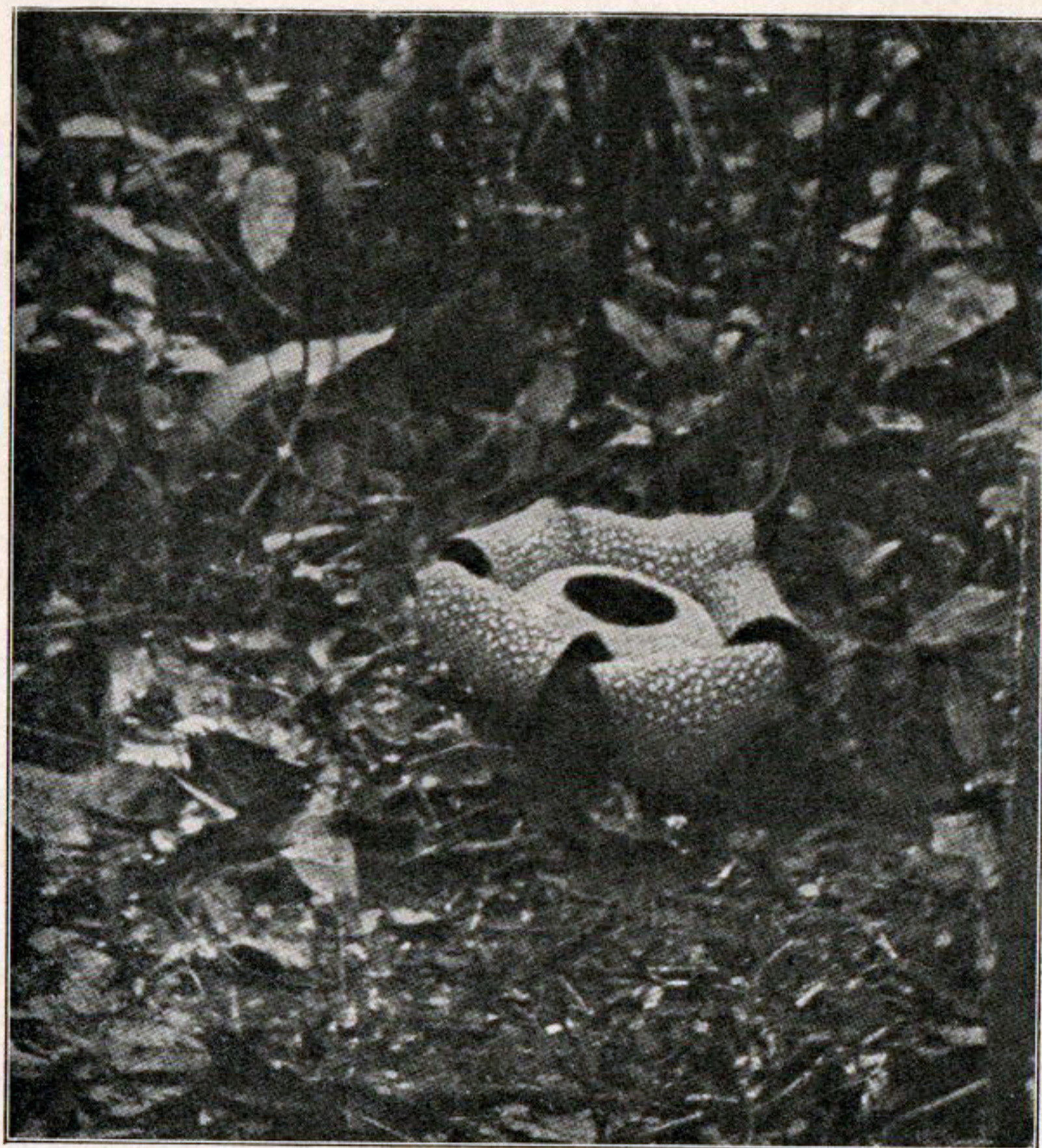

604. BLOEIENDE ORCHIDEE.

Rijk is Ned. Indië aan orchideeën. Vele dezer leven op andere planten en daaronder zijn er weer, die hun voedingssappen onttrekken aan de plant, waarop zij leven (woekerplanten, parasieten).

604. BOENGA ANGGERIK.

Ada berdjenis-djenis bangsa anggerik. Kebanyakan toemboeh melekat pada pohon kajoe lain, ada jang mengambil makanan dari dalam pohon kajoe itoe.

605. RAFFLESIA ARNOLDI IN HET „NATUURMONUMENT” BIJ SOEBANGAJAM IN ZUID-SUMATRA.

Ook deze plant is een woekerplant; zij bezit de grootste bloem, die men ter wereld kent. De plant is ontdekt in het bergland van Zuid-Sumatra. Omdat deze zeldzame plant niet te loor ga is een boschgebied, waar zij veel voorkomt, bij een wet tot „natuurmonument” verklaard. Zulke stukken beveiligde natuur zijn er reeds vele in N. I. Niemand mag daar plukken, vernielen of ontginnen.

605. BOENGA „RAFFLESIA” JANG TERDAPAT DI „HOETAN LARANGAN” (NATUURMONUMENT) DEKAT SOEBANGAJAM (SOEMATERA-SELATAN).

Boenga Rafflesia ini boenga jang terbesar pada seloeroeh boemi ini. Meskipoen begitoe, tiada berpohon, tiada berakar akan mengisap makanannja ditanah, melainkan hidoep melekat pada akar toemboeh²an lain, mengisap airnja. Oléh karena amat djarang ada toemboeh²an sematjam itoe, maka tempat itoe didjadikan hoetan larangan, jaitoe dilarang orang memetik, meroesakkan atau menebas apa-apa.

606. DE GROOTE SLUIER-PADDESTOEL.

Een zeer fraaie zwam, die verwant is aan de stinkzwam en tegen bloed-zweren wordt gebruikt.

606. TJENDAWAN TJADIR JANG BESAR.

Bagoes roepanja, tetapi boesoe baenja. Boléh diperboeat obat bengkak².

607. SANDELHOUTBOOM, OP JAVA AANGEPLANT.

De sandelhoutboom, waarnaar het eiland Soemba ook wel Sandelhout-eiland wordt genoemd, groeit in de beste kwaliteit op de Oostelijke Kleine Soenda-eil., maar is ook op Java en vooral in sommige deelen van Britsch-Indië aangeplant in 't groot. Het geurige sandelhout speelt een groote rol in den godsdienst der Chineezzen en der Hindoes, in de geneeskunde en in de industrie der gevesten en scheeden van steekwapens.

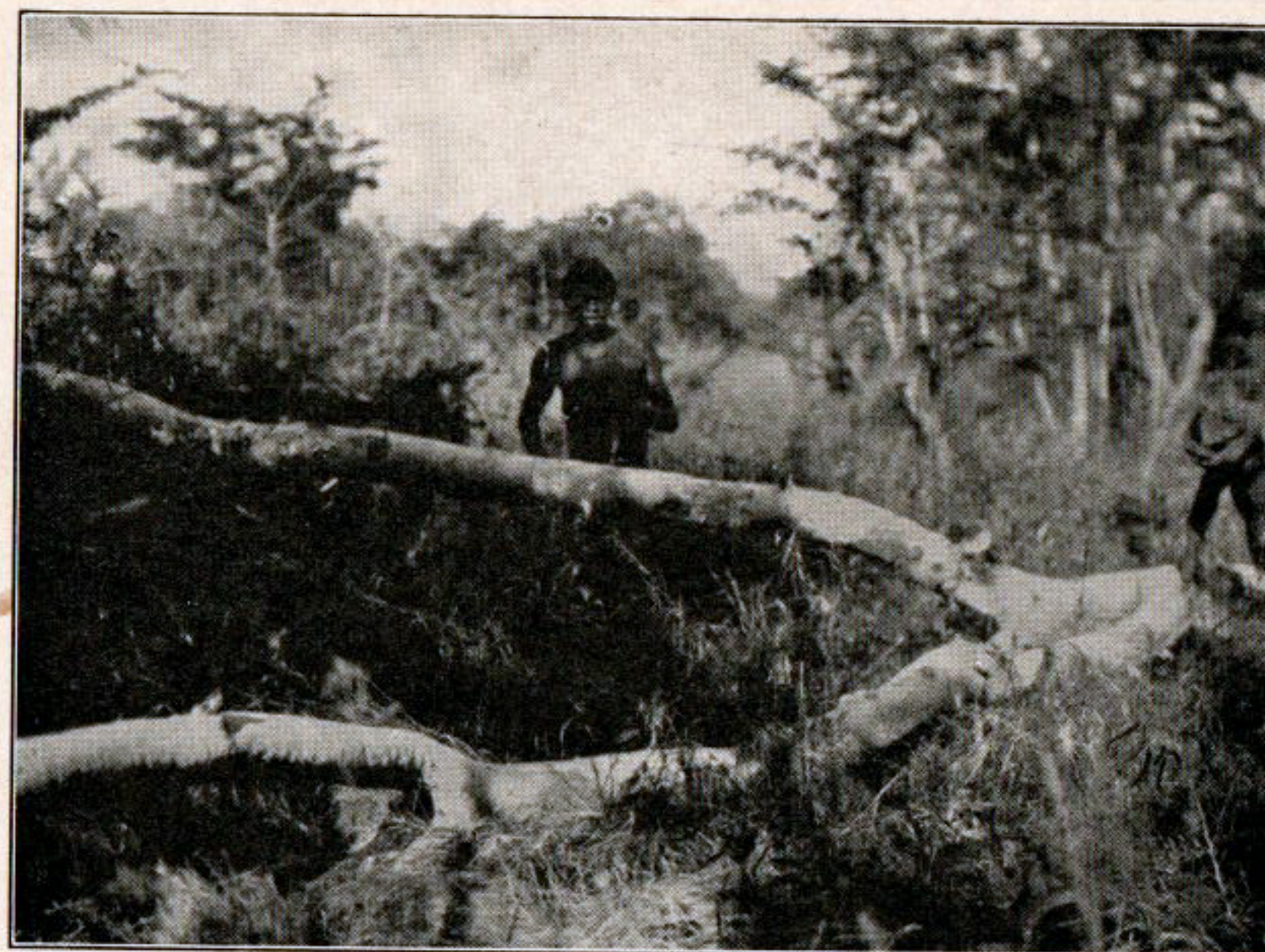
607. POGON TJENDANA, JANG DITANAM DI DJAWA.

Asalnja pohon itoe dari p. Soemba, Timor dan kanan kirinja, ditanam orang djoega di Djawa dan tanah India-Inggeris. Sebab haroem baoenja, maka diboeat orang saroeng keris, tjoepoe² d. l. l. dan kajoe pembakar majit. Minjaknja diboeat obat dan bae-baeen.

608. ACACIA, WAARVAN DE BAST WORDT AFGENOMEN VOOR HET WINNEN VAN LOOISTOF.

608. POHON „ACACIA”, KOELITNJA DIAMBIL ORANG AKAN PENJAMAK BELOELANG.

609. DE PILANG, EEN ACACIASOORT, DIE OOK LOOIBAST OPLEVERT.
609. POHON PILANG, KOELITNJA DJOEGA DIBOEAT PENJAMAK BELOELANG.

608/609. Vele boomen in N. I. hebben looistof in de bast, doch maar van enkele soorten wordt de bast gebruikt voor looien en het vastleggen van verfstoffen. Voor de fijne looierij wordt gambir gebruikt. Van sommige acacia's, o. a. de pilang, wordt het hout ook gebruikt voor huisbouw en de meubelmakerij.

608/609. Di Hindia banjak pohon² kajoe jang boléh diboeat penjamak dan tjampoeran tjat, soepaja tjat itoe melekatoel². Akan penjamak aloes jang dipakai itoe gambir. Kajoe pilang boléh poela diboeat ramoean roemah d. s. b.

610. DE KANARILAAN IN 'S LANDS PLANTENTUIN TE BUITENZORG.

De kanari- of Javaansche amandelboom levert de bekende olierijke zaden, waarvan de olie voor gebak wordt gebruikt, en een fijn, geelachtig hars (elemi), dat met mennjan wordt gebruikt voor wierook.

610. POHON KENARI DI TAMAN GOEBERMÉN DI BOGOR.

Bidji boeah kenari mengandoeng minjak, boléh diboeat tjampoeran koeih. Getah pohonnja oentoek diboeat kemenjan.

611. KUST-TJEMARA'S OP EEN ZANDSTRAND.

In Ned. Indië komen twee soorten casuarinen of tjemara's voor, de kust-casuarine, die groeit op zandstrooken langs de zee en zandige stranden, en de berg-casuarine, die in de hooge en niet te vochtige bergstreken van Oost-Java en de Kleine Soenda-eil. bosschen vormt. De boomen lijken veel op dennen, vooral doordat de bladeren den vorm hebben van trosjes dennenaalden, maar plantkundig hebben ze met dennen niets te maken. De kust-casuarine (tjemara-laoet) heeft hard hout, dat echter voor timmerhout niet geschikt is; dat van de berg-casuarine (tjemara-goenoeng) wordt wel als timmerhout gebruikt.

611. POHON TJEMARA LAOET DIPANTAI LAOET BERPASIR.

Ada doea matjam pohon tjemara: sematjam toemboeh dipantai laoet jang berpasir; sematjam lagi toemboeh ditanah goenoeng jang tiada banjak hoedjannja, oemp. di Djawa Timoer, Bali, Lombok, hingga mendjadi hoetan. Daoen tjemara itoe roepanja seperti djaroem berberkas². Kajoenja keras; kajoe tjemara goenoeng baik diperboeat ramoean roemah; kajoe tjemara laoet tidak.

612. LONTARPALMEN OP TIMOR.

Onder de vele palmensoorten moeten er nog enkele worden genoemd. De lontarpalm, vooral talrijk op Bali, op Lombok bijna ontbrekend, maar verder Oostelijk op de Kleine Soenda-eil. en in de Zuidelijke Molukken weer zeer veel voorkomend, is de voornaamste leverancier van palmwijn, palmsuiker en wat men verder uit het afgetapte sap maakt. De bladeren leveren het oude Indische materiaal om op te schrijven. Ook de arènpalm wordt veel afgetapt. Deze levert bovendien de „idjoek” voor dakbedekking en touwwerk.

612. POHON LONTAR DI TIMOER.

Ada beberapa bangsa palm lagi jang bergoena. Pohon lontar banjak toemboeh di Bali, p. p. Soenda ketjil bagian timoer dan p. p. Maloekoe. Biasa disadap, diambil toeaknja, diboet minoeman atau dimasak mendjadi goela. Sampai sekarang ini dip. Bali daoennja oentoek papan menoelis. Pohon enau disadap djoega; apalagi dipakai idjoeknja oentoek mengatapkan roemah dan memintal tali pemali.

613. PINANGPALMEN.

De aréca- of pinangpalm, in veel soorten voorkomend, levert de pinangnoten, eigenlijk zaden, die als bestanddeel van den sirihpruim en als geneesmiddel een belangrijke rol speelt in den handel en in de Inlandsche samenleving.

613. POHON PINANG.

Bangsa pinang ada bermatjam²; boeahnja djadi mata dagangan, oentoek tjampoeran makan sirih.

614. ROTANPALMEN IN 'S LANDS PLANTENTUIN TE
BUITENZORG.

Ook de rotan, in vele soorten in N. I. voorkomend, behoort tot de palmen. Er zijn soorten, die meer dan 100 m lang worden; de dikten en de doeleinden, waarvoor zij gebruikt worden, lopen eveneens zeer uiteen. Rotan is het belangrijkste der z.g.n. boschproducten. In Europa maakt men van de kiezelrijke bast zittingen voor stoelen, banken e. d.g.; van het binnenste worden tuin- en serre-meubelen gemaakt.

614. POHON ROTAN DALAM TAMAN GOEBERMÉN DI BOGOR.

Rotan poen masoek bangsa palm djoega; ada berdjenis-djenis matjamnja; pandjangnja boléh sampai 100 m. Rotan itoe hasil hoetan jang teroetama; koelitnja oentoek merotan koersi, memboeat lantai d. s. b., batang jang didalam oentoekan memboeat koersi, médja d. l. l.

615. PANDANPLANTEN IN 'S LANDS BOTANISCHE TUIN TE TE BUITENZORG.
615. POHON PANDAN DI TAMAN GOEBERMEN DI BOGOR.

616. PANDANPLANTEN AAN EEN RIVIER IN HET GEBERGTE.
616. POHON PANDAN TOEMBOEH DITEPI SOENGAI DITANAH OEDIK.

615/616. Ook pandansoorten komen veel in N. I. voor. Men maakt er allerlei vlechtwerk van (hoeden, matten, zeilen, doozen, mandjes, deksels enz.) en ook op andere wijzen spelen zij een rol in het Inlandsche leven.

615/616. Bangsa pandan jang berdjenis-djenis matjamnja itoe boléh dianjam didjadikan topi, tikar, lajar dan berbagai-bagai bakoel.

617. GLAGAHGRAS.
617. ROEMPOET PIMPING (GLAGAH).

618. BAMBOESTOEL IN 'S LANDS PLANTENTUIN TE BUITENZORG.
618. ROEMPOEN BOELOEH DI TAMAN GOEBERMÉN DI BOGOR.

617/618. Onder de „grassen”, waartoe ook alle graansoorten en reukgrassen behooren, laten wij nog platen zien van de glagah, waaruit door voortgezette kweeking het suikerriet is voortgekomen, en van de bamboe, waarvan de veelheid der soorten wordt opgewogen door het veelsoortige nut in de Inlandsche huishouding.

617/618. Tiada tepermanai banjaknja bangsa roempoet, ada besar ada ketjil, ada poela jang haroem baoenja. Pimping itoe mendjadi asal moelanja teboe. Boeloeh itoe besar faédahnja bagi kehidoepan orang Hindia, oentoek memboeat roemah dan pelbagai perkakas.

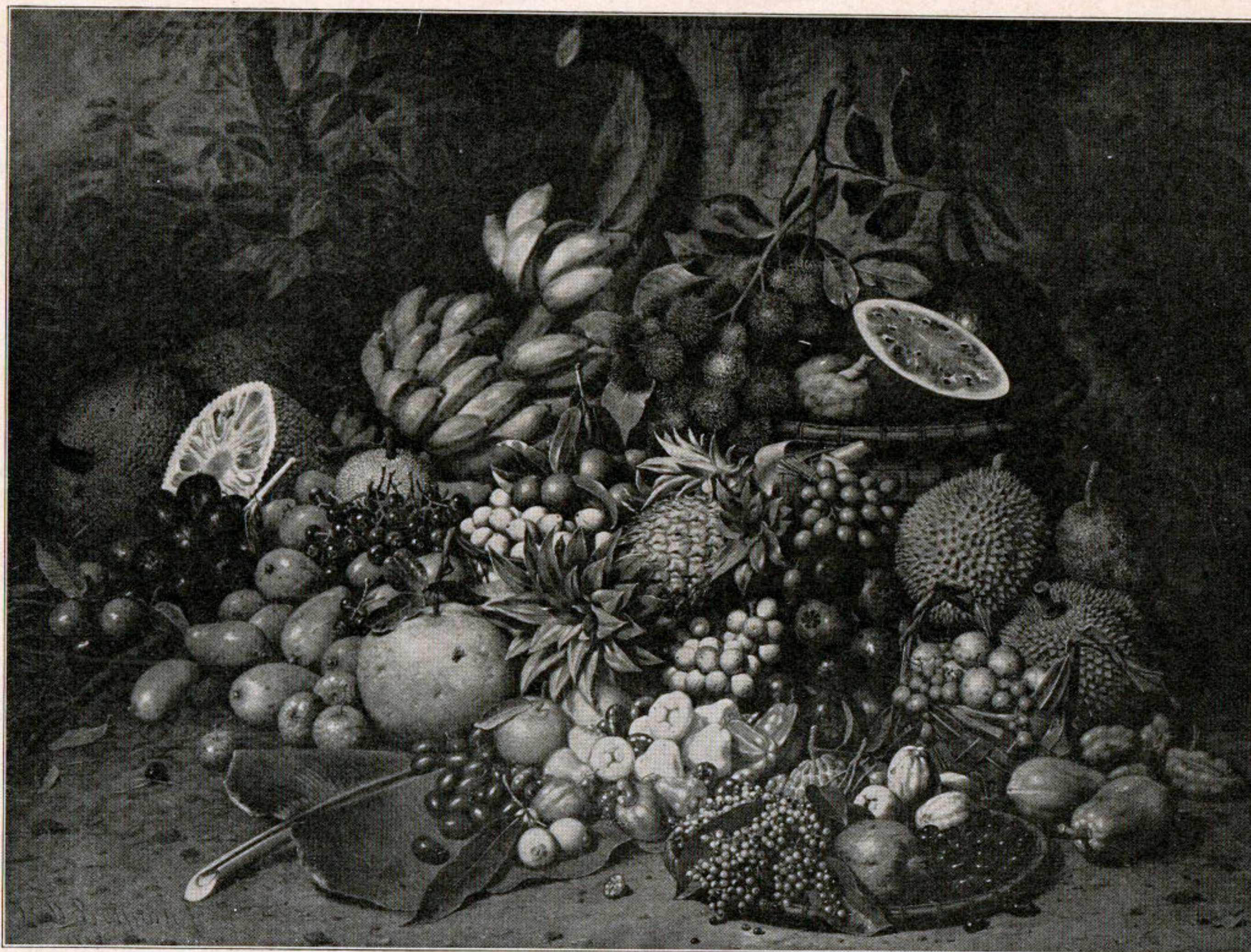

619. VARENS IN 'S LANDS PLANTENTUIN TE BUITENZORG.

Deze plaat moge eenig begrip geven van de vele groote en kleine varensoorten, van hooge boomvarens af tot het fijnste Venushaar en de z.g.n. chevelures toe, die de Indische natuur in haar overstelpenden rijkdom biedt.

619. POHON PAKOE DALAM TAMAN GOEBERMEN DI BOGOR.

Bangsa pakoe ada jang besar, ada jang sedang, ada poela jang ketjil. Sekaliannja permai roepanja, kerap kali ditanam dalam taman. Setengahnja boléh dimasak sajoer

620. EEN STILLEVEN VAN INDISCHE VRUCHTEN.

620. BEBERAPA BOEAH² DI HINDIA INI.

Van de gedeeltelijke tros (4 sisirs) *pisang* rechts omgaande zien wij op de schotel o.a. een tros *ramboetan's*, een *boeah nona* en een doorgesneden *semangka*. In het midden rechts twee stekelige *doerian's* en een *zuurzak*. Links onder de eene *doerian* de aan het sterrenkroontje kenbare *mangistan*, verder links een *ananas* met zijn bladerkroon. Rechts onder (met een platte kant) *namnam*, daarnaast *pepaja's*. Op de schotel onderaan o.a. trossen *rambi-rambi*; daarboven, een weinig links, de vijfkantige *blimbing* en daarnaast *djamboe* en *djamboe monjet* (met de niervormige vrucht boven op de groote schijnvrucht). Verder naar links een *djeroek* en daarnaast zijn groote geslachtgenoot de *pompelmoes*. Daarnaast de ronde *srikaja* en eivormige *mangga's*. Op het midden der linkerzijde een reusachtige heele en een doorgesneden *nganka*, welke zijn geslachtgenoot de *soekoen* (onder de *pisang*) naast zich heeft. Tegen de doorgesneden *nganka* liggen *salak's*. De overige ronde of ovale vruchten zijn *doekoe*, *langsep*, *djoewet* en *sawo manila*.